

KALIMACHO HIMNAS *PALADĖS MAUDYMAS* (ΕΙΣ ΛΟΥΤΡΑ ΤΗΣ ΠΑΛΛΑΔΟΣ)

Urtė Majorovaitė

Vilniaus universiteto Filologijos fakulteto
Klasikinės filologijos katedros bakalaurė

Kalimachas (310–235 m. pr. Kr.) – buvo pats svarbiausias helenizmo laikų poetas, mokslininkas, teoretikas, turėjęs tvirtą ir nekintamą nuomonę, kokia turi būti poezija. Elitui priklausęs eruditas, „nepakenčiantis įprastų dalykų“, buvo geriausiai žinomas dėl savo trumpų poemų ir epigramų. Nors Kalimachui priskiriama daugiau nei 800 veikalų, visiškai išliko tik šeši jo himnai, skirti dievams ir deivėms pašlovinti, atkartojantys tradicinę homerinių himnų formą, ir apie šešiasdešimt epigramų. Visos kitos jo kūrinų nuotrupos randamos graikų žodynų ar kūrinių citatose, papiruso, rasto XIX amžiaus pabaigoje, fragmentuose¹ („Priežastys“, „Jambai“, „Hekalė“, „Lentelės“, „Berenikės garbana“, „Sosibijo elegija“ ir kt.).

Penktasis Kalimacho himnas – *Paladės maudymas* – iš kitų himnų išsiskiria ne tik metrine sistema (įprastas hegzametas keičiamas į eleginį distichą), bet ir stulbinančiu sugebėjimu tikroviškai atkartoti šventės atmosferą. Nors šis himnas yra literatūrinis, dėl savo gyvumo ir unikalumo dar dabar kai kurių mokslininkų yra laikomas apeiginiu himnu, giedotu per tik-

rą ceremoniją. Vaizdų realumas kuriamas nuolat kintančia įtampa, detalių gausumu, vaizdinga ir pakilia kalba, kuri skaitytoją įtraukia ir priverčia pasijusti šventės dalyviu, su pagarbia baime laukiančiu deivės Atėnės pasirodymo.

Manoma, kad himne vaizduojama reali, kadaise Argo polyje vykusi ceremonija, kurios eigą galima rekonstruoti iš Kalimacho himno detalių ir palyginimo su kitomis tipiskomis Atėnės statulos maudymo ceremonijomis, ypač su Atėnų Plinterijomis. Mitų pasitelkimas himne yra ne tik meninė priemonė; jie padeda skaitytojui geriau įsivaizduoti patį ritualą. Tarp mito ir tikrosios ceremonijos atsiranda priežastingumo ryšys – apeigos, atliekamos ritualo metu, grindžiamos mitu ir per jį įgauna prasmę. Mito epizodai yra tarsi Kalimacho atvertas langas, per kurį skaitytojas gali pažvelgti į tikrą ritualą. Vertėtų dėmesį atkreipti ir į tai, kokius mitus Kalimachas pasitelkia – iš pažiūros jie nelabai tinka Atėnės savybėms ir darbams pašlovinti (pvz., Teiresijo, Pario teismo mitas). Kalimachas, tikras helenizmo atstovas, nebijantis naujai pažiūrėti ir pertvarkyti tradicinį mitą ir tikriausiai mėgavęsis tokiais galvosūkiiais, be vargo perkūrė nepalankius mitus taip, kad jie tapo puikiais Atėnės kilnumo, išskirtinumo ir grožio įrodymais.

¹ Acosta-Hughes, Benjamin, Luigi Lehnus, Susan Stephens, *Brill's Companion to Callimachus*, Leiden: Brill, 2011, 1.

Himno meniškumas kuriamas trimis aspektais: psichologiškumu, intertekstualumu ir simboliais. Susidomėjimą emocijomis ir jausmais, individo privačiu vidiniu pasauliu Kalimachas perteikia Atėnės ir jos palydovės Chariklo draugyste. Šiems draugiškiems ryšiams Kalimachas sukuria didelį išbandymą – nimfos motinišką sielvartą dėl sūnaus suluošinimo, supriešindamas jį su šaltu, niekada motinos neturėjusios deivės abejingumu. Kalimacho tekste slypi nemažai užuominų į kitus tekstus: kartais kuri nors himno vieta gali būti skaitytojui neaiški, kol šis neatpažins nuorodos į kitą kūrinį (pvz., Pario teismo scena). Užuot atpasakojęs visą mitą, Kalimachas kuria

tekstą intelektualiam helenistiniam skaitytojui, pripratusiam atpažinti mitą ir aliuizijas į kitus kūrinius iš trumpų užuominų. Tokios mįslės teikė malonumą ne tik skaitytojui, bet ir pačiam autoriui. Dar vienas himno aspektas – simboliai, turintys labai plačią reikšmę. Kalimacho simboliai (pvz., lakštingala, Teiresijo lazda etc.) šiame himne tarsi žiedlapiai išsiskleidžia įvairiausiomis prasmėmis ir tam tikroms himno vietoms suteikia žavių atspalvių. Visų šių savybių dėka *Paladės maudymas* ne tik atsiskleidžia kaip mimetinis himnas, atkuriantis jaudinančią šventės atmosferos įtampą ir jos dalyvių nerimastinę džiugesį, bet ir kaip grakščios bei išdailintos literatūrinės formos kūrinys.

PALADĖS MAUDYMAS²

- Ženkit jau visos į priekį, merginos, Paladės³ prausėjos,
 Eikit į priekį greičiau: prunkščia šventieji žirgai,
 Deivė jau ruošias keliaut: šviesiaplaukės dukros Pelasgo⁴,
 Lėkit, skubėkit dabar deivę Atėnę nupraust.
 5 Niekad pirmiau nei žirgų nemazgoja ji rankų galingų,
 Šonus dulkėtus arklių deivė suvilgo pirmiau:
 Grįžus nuo žemės sūnų⁵ aptaškytus kraujais savo šarvus
 Nešės pamiršus nuplaut, geidžiančius šitaip vandens;
 Sprandus ristūnų eiklių nuo vežimo atleidusi veikiai,

² Versta iš: Mair, Alexander W., Mair, G. R., 1921: *Callimachus. Lycophron. Aratus (Solensis.)*, Loeb Classical Library No. 129, Cambridge: Harvard University Press.

³ Atėnės vardo variantas. Vardo įgijimo versijos yra kelios: arba gavo jį iš netyčia užmušto žaidimų draugo (Apoll. 3. 12. 3), arba nugalėto giganto (*ibid.* 1. 6. 2).

⁴ Pelasgas buvo Argo karalius tuo metu, kai atvyko Danajas ir Danajidės (Aesch. *Suppl.* 250). Jis priėmė Demetrą, kuomet šis ieškojo savo dukters Persefonės, ir pastatė jai šventyklą (Paus. 2. 22. 1). Pats kreipimasis į vandens nešėjas kaip į Pelasgo dukteris nurodo pačios ceremonijos vietą – ji vyksta Arge. Tradicija, kad Peloponeso argiečiai pagal kilmę yra pelasgai, buvo žinoma jau Aischilui (*Supp.* 253). Žodis „pelasgas“ kaip „argiečio“ sinonimas buvo įprastas dramaturgams.

⁵ Gigantai: mitinė rasė, garsėjanti siaubinga išvaizda ir begaline jėga. Anot Hesiodo, jie buvo Žemės (Gajos) sūnūs, gimę arba iš Gajos, arba iš kastruoto Urano kraujo, nulašėjusio ant žemės; Hesiodas aprašo juos kaip narsius karius (*Theog.* 185). Homeras kalba apie juos kaip apie laukinę padermę, kuri žuvo kartu su savo karaliumi Eurimedontu (*Od.* 7. 59). Labiausiai paplitęs mitas apie dievų ir gigantų kovą susiformavo archajiniuose epuose ir buvo naudojamas daugelio vėlesnių rašytojų. Pamatinis mitas buvo papasakotas Apolodoro (1. 6. 1) (Ankstyviausias detalus gigantomachijos paminėjimas išlikęs Pindaro odėse (*Nem.* 1. 67 sqq.; *Isthm.* VI. 32 sqq)). Pasak mito, Atėnė nukovė gigantą Paladą arba Enkeladą.

- 10 Kūnus dievaitė žirgų šveitė, rasotas kaktas,
Srūvantį prakaitą plovė ir murkdė srovėj Okeano⁶,
Prausė putotas prusnas, kamanas sviedus krantan.
Eikit, merginos achajų⁷, tačiau alabastrų neneškite,
(Girgžda jau deivės narsios ratai vežimo puikaus),
15 Deivei nereikia kvapnių alabastrų, nemėgsta ji puoštis,
Tepalus peikia brangius, paprastus mėgsta labiau.
Veidrodžio galit nenešt: visada jos veidas dailiausias,
Netgi kai frigas⁸ ginčus sprendė ant Idos⁹ šlaitų,
Nežvelgė netgi į lygų skaidraus Simoento paviršių –
20 Deivė galinga, kuriai veidrodis joks nesvarbus.
Hera! taip pat; tik Kipridė¹⁰, laikydama tviskantį varį,
Darsyk ir dar vienąkart garbanas taisės dailias.
Dukart tad dvigubų ratų šešissyk po dešimt nubėgus,
Tarsi spartiečių dvyniai¹¹ – žvaigždės Euroto¹² garsaus,
25 Kuklų aliejų į kūną dievaitė įgudusiai trynė:
Šitas juk skystis taurus – medžio¹³, Atėnei brangaus.
Koks tad raudonis jos skruostus skaisčiuosius užliejo, merginos,
Rytmečio rožė gaivaus, sėkla granato sodraus.
Vyrišką šiandien aliejų tuojau atgabenkit, merginos:

⁶ Urano (Dangaus) ir Gajos (Žemės) sūnus, kartu ir Tetijos vyras, ir brolis, Okeanidžių ir upių dievų tėvas. Okeano vardas nėra indoeuropietiškos kilmės; tikriausiai tai yra skolinys. Homero Okeanas – tai upė, tekanti aplink visą pasaulį.

⁷ Achajai – viena graikų genčių, gyvenusi Achajoje ir šiaurės vakarų Peloponese. Homero „Iliadoje“ ir „Odisejoje“ achajais (kaip ir danajais, helenais) vadinti bendrai visi graikai. Gali būti, kad šioje vietoje merginų pavadinimas achajidėmis yra Kalimacho akademinė ironija.

⁸ Frigu (Frigijos gyventoju) čia vadinamas Paris, antrasis Trojos karaliaus Priamo ir Hekabės sūnus, dar vadinamas Aleksandru.

⁹ Buvo du kalnai, vadinami Ida: vienas Troadėje (dabartinėje Turkijoje), apie 60 km nuo Trojos, kitas – Kretoje. Čia minimas Troadės Idos kalnas. Ant jo vyko Pario teismas.

¹⁰ Afroditė, anot Hesiodo (*Theog.* 188–206), gimė iš nupjautų Urano genitalijų; anot Homero, ji buvo Dzeuso ir Dionės duktė (*Il.* 5. 370–417). Tarp kitų dievų Afroditė simbolizuoja prieštarinę moters prigimtį ir gundantį žavesį, siekimą susilaukti palikuonių, aistrų galią. Nesutariama dėl jos istorinės kilmės; patys graikai laikė ją atėjusią iš Rytų (*Hdr.* 1. 105; *Paus.* 1. 14. 7), o literatūroje jai dažnai suteikiamas epitetą Kipridė (t. y. Kiprietė). Kipre buvo žymiausios jos kulto vietos (Pafas, Amatas).

¹¹ Graikų ir romėnų mitologijoje Kastoras ir Polideukas (Poluksas), broliai dvyniai, kartu buvo vadinami Dioskūrais (t. y. Dzeuso sūnumis). Jų motina buvo Leda; Kastoras buvo mirtingasis Tindarėjo sūnus, o Polideukas – dieviškas ir nemirtingas Dzeuso, suviliojusio Ledą gulbino pavidalu, sūnus. Panašios į Dioskūrus dievybės ar herojai žinomos ir kitų indoeuropiečių tautų mituose.

¹² Eurotas – upė, kurios ištakos yra Taigeto kalnuose: ji teka pro Spartą ir įteka į Viduržemio jūrą. Euroto paminėjimas kartu su Dioskūrais tikriausiai yra poetinė formulė. Geografinė nuoroda į upę yra tradicinė poetinė formulė (Sparta buvo pagrindinė Dioskūrų kulto vieta).

¹³ Alyvmedžio paminėjimas yra tiesioginė nuoroda į Atėnės pergalę ginčo su Poseidonu metu. Pasak mito, Dzeusas pažadėjo atiduoti naują miestą dievui, kuris suteiks žmonijai naudingiausią dovaną. Poseidonas smogė į žemę savo trišakiu, ir iš žemės ištryško šaltinis. O Atėnė smeigė į žemę savo ietį, ir ši išaugo į alyvmedį. Pastaroji dovana pripažinta geriausia, ir miestas deivės garbei buvo pavadintas Atėnais.

- 30 Kastoras tepas kuriuo, taipgi Heraklis¹⁴ narsus.
 Aukso šukas jai paduokit, palaidus kad plaukus šukuotus,
 Garbanas drėgnas, blizgias – deivės gražiasias kasas.
 Eikš jau, Atėne, juk laukia sūnų Arestoro¹⁵ didžiųjų
 Dukterys taurios nūnai, tau maloni draugija.
- 35 Skydas narsaus Diomedo¹⁶, Atėne, bus atneštas šičia.
 Tavo žynys pamaldus Argo garsiuosius vaikus,
 Papročio senojo šito kadaise išmokė, Eumedas¹⁷:
 Sąmokslą jautė tuomet, rengiamą Argo žmonių,
 Šventąją tavo statulą paėmęs jis greitai pabėgo,
- 40 Kalną Krejono¹⁸ tada ėmė vadinti namais,
 Kalną Krejono. Tave ant uolų skardžiašlaičių pastatė,
 Deive, ta girias vieta nūn Palatidžių¹⁹ vardu.
 Ženki pirmyn, auksašalme, jau ženki, o miestų griovėja,
 Geidžianti triukšmo žirgų, dundesio mūšio svaigaus.
- 45 Šiandien nemerkit, merginos, ąsočių, šią dieną, argiečiai,
 Tyro šaltinio versmes gerkit, užmiršę upes,
 Šiandien, o vergės, ąsočius nardinsit dailius Fisadėjon²⁰,
 Ar Amimonės²¹ pursluos merksit, Danajo²² dukters.
 Vandenį savo sumaišęs su žiedlapiais, dulkėmis aukso,
- 50 Kalnus palikęs derlius, leisis Inachas²³ sraunus:

¹⁴ Kaip ir Kastoras, Heraklis simbolizuoja vyrišką atletinę šaunumą. Sakoma, kad tai jis parodęs (Olimpijoje) graikams, kaip tinkamai naudotis laukine alyva (Pind. *O. 3.*). Taip pat Heraklis puikiai derėjo prie šio himno teksto: iš visų miestų jis buvo bene labiausiai susijęs su Argu, o jeigu reiktų įvardyti dievą, kuris buvo Heraklio globėjas, tai būtų Atėnė.

¹⁵ Arestoras – Argo polio herojus, Inacho žentas, Argo tėvas. Arestoridai (Arestoro palikuonys) čia reiškia argiečius.

¹⁶ Tidėjo ir Dejipilės sūnus, vėliau tapęs Argo karaliumi, Argo didvyris, dalyvavęs Trojos kare. Nors Diomedo skydas, be abejonės, turėjo didelę reikšmę šioje ceremonijoje, neturime tiesioginių liudijimų apie jo paskirtį (išskyrus šitą himną). Jis tikriausiai simbolizavo deivės statulos apsaugą, ją išnešus iš šventyklos.

¹⁷ Graikų mitologijoje minimi septyni Eumedai. Vienas iš jų buvo Atėnės žynys. Kuomet puolė Herakleidai, Eumedas buvo apkaltintas norįs išduoti jiems Paladiją. Išsigandęs jis pasiėmė Paladiją ir pabėgo į Krejono kalną.

¹⁸ Šio kalno (ar kalvos) pavadinimas aptinkamas tik šiame himne.

¹⁹ Šis pavadinimas yra minimas tik šiame tekste ir daugiau niekur kitur, todėl apie jo tikrąją kilmę pasakyti beveik nieko negalima.

²⁰ Šis vardas minimas kai kurių autorių (Antimacho fr. 179 Wyss; Euforiono fr. 23.3P; Euripido *Phoen.* 188). Matyt, Fisadėja kartu su Amimone buvo vieni iš svarbiausių Argo šaltinių, nors tikroji jos buvimo vieta nežinoma.

²¹ Amimonė buvo Danaidė, viena iš penkiasdešimties Danajo dukterų. Visa Danajo šeima iš Libijos persikėlė į Argą. Arge tuo metu buvusi didžiulė sausra, tad tėvas siuntė savo dukteris ieškoti vandens. Amimonė nukeliavo į Lėną, kur ją pastebėjo dievas Poseidas ir suviliavo. Merginos atnimimui Poseidas iš žemės gelmių pažadino šaltinį, kuris užbaigė sausrą Arge. Šaltinis gavo Amimonės vardą (Apollod. 2. 14; Hyg. *Fab.* 169, 169a).

²² Amimonės pavadinimas „Danajo dukterimi“ yra tiesioginė nuoroda į minėtą žymų Argo mitą apie ją ir Poseidoną.

²³ Upė Arge ir tos upės dievas, Ijo tėvas. Jis buvo teisėjas, kai Hera ir Poseidas ginčijosi, kam turi priklausyti Argas. Inachui nusprendus, Argo globėja tapo Hera (Apollod. 2.13; Paus. 2. 15. 4–5). Dėl tokio nuosprendžio Poseidas supyko ir išdžiovino upę. Inachas dažnai vaizduojamas ir kaip mirtingasis, Argo karalių protėvis.

- Vandenį tyrą kalnais plukdydams Atėnei. Pelasge,
 Netgi netyčia nedrįsk deivės valdovės nužvelgt.
 Akys, kurios nenorom pamatyti Paladės nuogumą,
 Miestų gynėjos, daugiau Argo brangaus neregės.
- 55 Viešpate, ženki pirmyn. Nutikimą tuo tarpu išgirsit:
 Šitai, merginos, seku, ką išgirdau iš kitų.
 Vieną kadaise labiausiai, pamiršus drauges, ši dievaitė
 Tėbuos²⁴ mylėjo – visad deivei ji buvo miela,
 Mamą Teiresijo²⁵ brangią, ir niekad jos skyrium nebuvo;
- 60 Netgi tuomet kai senas Tespijas²⁶ lankė dažnai,
 Arklus kai varė smarkius Koronėjos²⁷ miestan, Haliarto²⁸
 Lankė įdirbtus laukus, darbus bojų sunkius.
 Kvepia šventa jos giria, kai atvyksta miestan Koronėjos,
 Dieviško kvapo pilni smilksta krantuos aukurai
- 65 Upės Kuralijo²⁹ – deivė dažnai su savim pasiėmus
 Nimfą vežiojos; šnekų, šokių ratelių smagių
 Deivė nemėgo, jei nimfos Chariklės³⁰ šalia neturėjo.
 Daugel dar kartų paskiau gailios suvilgys akis
 Ašaros, daugel iškęst jai reikės – palydovei dievaitės.
- 70 Vieną mat kartą abi peplų atleido sagtis,
 Žirgo šaltiny³¹ skaidriajam, sruvenančiam tykiai, jos maudės.
 Viską užvaldžius gili, kalnus apgaubus, tylą.
 Tąsyk, kai maudės abi, valanda jau vidudienio buvo,
 Kalnus apgaubus sparnais, driekės lyg rūkas tylą.
- 75 Šventąją žemę tad lankė Teiresijas, lydint skalikams,
 Barzdai sužėlus tiktai, dengiančiai skruostus švelnius.
 Troškulį didį pajutęs, priėjo prie tyro šaltinio,

²⁴ Antikos laikais Tėbai buvo didžiausias polis Bojotijos srityje. Tėbuose buvo nemažai Atėnės kulto vietų.

²⁵ Legendinis pranašas, žynys, su kurio siela kalbėjosi Odisėjas (*Od.* 10. 490–5, 11. 90–9).

²⁶ Polis Bojotijoje. Pausanijas mini, jog Tespijose, Bojotijoje, yra Atėnės Darbininkės (*Athena Ergane*) statula ir šalia jos stovinti Turto (*Ploutos*) statula (Paus. 9. 26. 8).

²⁷ Lygumoje priešais Koronėjos miestą buvo senovinė Atėnės Itonijos šventykla, kurioje kasmet vyko panbojų šventė su karine potekste. Nuo VI a. pr. Kr. vidurio Atėnė Itoniją šventvieta dalijosi su vyriška dievybe, kuri iš pradžių buvo vaizduojama kaip gyvatė, o vėliau identifikuojama kaip Dzeusas. Koronėją kaip Atėnės kulto vietą mini ir Pausanijas (Paus. 4. 34. 6).

²⁸ Bojotijos miestas, pietinėje Kopajidės ežero pakrantėje, Helikono kalno papėdėje. Atėnės kultas buvo labai senas ir svarbus Kopajidės ežero vietovėse, o Alalkomenėje, buvusi netoli Haliarto, bojų buvo laikoma jos gimimo vieta.

²⁹ Upė Helikono kalno papėdėje, kitoje pusėje nei Kopajidės ežeras. Kuralijo upė anksčiau buvo minima Alkajo (352) panašiamo kontekste.

³⁰ Nimfa, atsidavusi Atėnei, jos palydovė ir garbintoja, su piemeniu Euerjū susilaukusi sūnaus Teiresijo.

³¹ Hipokrėnė – graikų mitologijoje: šaltinis, tryškęs Bojotijos kalno Helikono viršūnėje, kurį su kanopa išskėlė sparnuotasis žirgas Pegasas.

Vargšas, netyčia, vaizdus, akys mirtingos kurių
 Niekad negali regėt, o Atėnė įniršus prakalbo:
 80 „Dievas kuris gi tave nūn, Euerėjo³² sūnau,
 Akys kurio jau užges, atlydėjo į pražūtį baisią?
 Vaizdas jam niaukės tuomet, nakčiai užtemdžius dienos
 Šviesą. Nustėro staiga ir sukaustė kelius sumišimas,
 Balsas įstrigo gerklėj, sielvartui kilus baisiam.
 85 Nimfa sukliko: „Kodėl padarei taip manajam vaikelui,
 Viešpate? Aišku dabar, kokios jūs draugės visų,
 Deivės! Užtemdei akis mano vaikui. Sūnau nelaimingas,
 Linkius Atėnės žavius, krūtis puikiąsias matei,
 Saulės šviesos tu užtat neregėsi. Nelaimelė būsiu,
 90 Koja mana niekados šičia daugiau neįžengs,
 Kalne, skaistus Helikone³³! Davei tu per didelę bausmę:
 Stirnų netekęs kelių, vaiko užtemdei akis.“
 Motina mieląjį sūnų tvirtai savo rankom apglėbus
 Vedės į šalį liūdnei, ašaras liejo gailias,
 95 Dalią lakštingalos niūrią raudėjo ir garsiai dejavo.
 Užjautė deivė gera, tarusi tokius žodžius:
 „Žodį tu piktą atgal atsiimk ir rūstybę užmirški:
 Aklas tavasis sūnus tapo be mano kaltės.
 Menkas šis džiaugsmas Atėnei – išplėšti akis šiam jaunuoliui;
 100 Šitaip juk skelbia seniai nuostatas Krono³⁴ baisus:
 Jeigu, pačiam nepanorus, dievaitį išvystų maruolis,
 Bausmę turėtų atlikt, didelę kainą mokėt.
 Laiko atgal neatsuksi, kilmingoji moterie. Šitaip
 Siūlas vyniojos sūnaus, suverptas Moirų³⁵ kadais,
 105 Tądien skausmuos kai gimdei, jau tuomet buvo aiškus likimas.
 Imk, Euerėjo sūnau, atlygį savo dabar.
 Kiekgi sudegins aukų, sūnaus išsiilgus be galo
 Kadmo³⁶ mieloji duktė, kiekgi ant laužo sukraus

³² Teiresijo tėvas, vienas iš Spartų („Pasėtųjų“, žr. 42 išn.).

³³ Kalnas pietvakarių Bojotijoje. Ten buvo du šaltiniai, pašvęsti mūzoms: Aganipės ir Hipokrėnės. Hipokrėnės šaltinis buvo laikomas poetų įkvėpimo šaltiniu.

³⁴ Kronas buvo senųjų vertybių, senojo (puikaus) amžiaus ir senovės apskritai simbolis (Plat. *Gorg.* 323a, *Symp.* 195b.). Be to, tradiciniame Hesiodo (*Op.* 109) ir Platono (*Polit.* 271d–272G, *Leg.* 713a–714a) pasakojime *ἐπι Κρόνου βίος* buvo vadinamas Aukso amžiumi, *εὐνομία* (gerų įstatymų) laikotarpiu (*Leg.* 713e).

³⁵ Moiros graikų mitologijoje – trys likimo ir mirties deivės (Kloto, Lachesė, Atropė), Dzeuso ir Temidės dukterys. Jos prižiūrėjo kiekvienos gyvos ir nemirtingos būtybės metaforišką gyvenimo siūlą nuo gimimo iki mirties. Moiros turėdavo pasirodyti tris naktis po vaiko gimimo, kad nulemtų jo gyvenimo kryptį. Romėnų mitologijoje moiras atitinka parkos.

³⁶ Autonėja – Tėbų įkūrėjo Kadmo ir deivės Harmonijos duktė, Aktajono motina.

- Gėrių narsus Aristajas³⁷, kad grįžtų sūnus Aktajonas³⁸,
 110 Aklas nors būtų. Deja, laukia lemtis jo baisi:
 Bendros medžioklės nei kojos išvengt nepadės Artemidės³⁹
 Pykčio – medžiodams kalnuos, gyvastį brangią išleis:
 Tąsyk, kuomet nenorom pamatys jis žavingą maudynę
 Deivės, pietums jį suris šunes, kuriuos jis patsai
 115 Šėrė, o motina vargšė jo kaulus surinks iš laukymių,
 Miško tankmės ji apeis, sūnų bergždžiai šaukdama.
 Aklas sūnus kad pargrįžo, didžiausia vadins tai palaima,
 Vardą tu gausi tuomet moters laimingos didžiai.
 Drauge, paliauki dejuoti: dėl tavo garbės aš suteiksiu
 120 Sūnui tavam dovanų, pranašo davus galias:
 Būsimos kartos žmonių apdainuos jį kaip žynį šlovingą,
 Spindinčią šlovę pasieks, vyrą bet kokį pralengs.
 Paukštį kiekvieną pažins, kurs sėkmingą likimą parodo,
 Plaka sparnais kurs bergždžiai, ženklus kur reiškia piktus.
 125 Ištarmių daugel bojomams ir Kadmui⁴⁰ garsiajam atskleis jis,
 Taipgi Labdako⁴¹ sūnums pranašas didis kalbės.
 Duosiu ir didelę lazdą, padėsiančią žingsnį jam žengti,
 Duosiu ir ilgus metus – amžių jis seną pasieks.
 Protas išliks jam šviesus, kai numiręs tarp šmėklų blankiųjų
 130 Klaidžios šešėlių šaly, Hagesilajas⁴² jį gerbs.“
 Linkteli šitai pratarus; kam pritaria deivė galinga,
 Pildos tатаi visuomet, Dzeusas kai davė valdyt
 Vienai Atėnei tik viską, ką didis jos tėvas turėjo.
 Motinai jokiai šitos deivės neteko gimdyt –
 135 Gimė iš Dzeuso galvos⁴³, o galva jo melagių nekenčia,

³⁷ Graikų herojus, pusdievis, Apolono ir medžiotojos Kirėnės sūnus, Autonojės vyras, Aktajono tėvas.

³⁸ Aristėjo ir Autonojos sūnus, Artemidės paverstas elniu ir suplėšytas jo paties šunų po to, kai netyčia užklupo ją besimaudančią.

³⁹ Dzeuso ir Lėto duktė, Apolono vyresnioji dvynė sesuo, svarbi Olimpo dievaitė, skaistybę sauganti medžiotoja. Kaip deivė ji labiausiai rūpinosi moterimis jų pereinamaisiais laikotarpiais, ypač jų transformacija nuo nekalto mergaitės iki suaugusios, ištekejusios moters.

⁴⁰ Mitinis Bojotijos Tėbų įkūrėjas iš Finikijos (dėl jo kilmės nesutariama), tikriausiai Ino – Leukotėjos tėvas (*Od.* 5. 333). Delfų orakulas jam nurodė, kad sektų paskui karvę ir įkurtų miestą ten, kur toji karvė atsiguls. Taip buvo „atrasti“ ir įkurti Tėbai. Kadmui teko nukauti į gyvatę (ar drakoną) panašų gyvį ir jo dantis pasėti žemėje. Iš pasėtų dantų gimė Pasėtieji (*Σπαρτοί*). Kadmo dinastija baigėsi su Tersandru, Polineiko sūnumi.

⁴¹ Labdakas buvo vienturtis Polidoro sūnus, Tėbų karalius. Jis buvo Kadmo, Tėbų įkūrėjo vaikai. Jo motina buvo Niktėja.

⁴² Retas Hado epitetas, nekomentuojamas graikų leksikografijos tradicijoje. Žinoma, kad prieš Kalimachą tik Aischilas pavartojo šį vardą (ar epitetą), bet būtent vardo retumas ir žavėjo helenistinius poetus. Pats epitetas apibūdina Hadą kaip mirusiųjų sielų šeimininką.

⁴³ Tai yra vienas iš svarbiausių šios deivės mitų. Jis akcentuoja jos išskirtinai artimą ryšį su Dzeusu – esminį jos, kaip miestų gynėjos, bruožą – ir tuo pačiu metu atskiria ją, vaiką, gimusį be motinos, nuo motiniškos moteriškumo pusės. Seniausioje šio mito versijoje (Hes. *Theog.* 886–90) Dzeuso viduje Atėnė užgimė po to, kai jis prarijo Metidę.

Taipgi ir Dzeuso duktė – žodžio ji laikos visad.
Deivė Atėnė dabar jau ateina: maloniai priimkit
Deivę, merginos, kurioms darbas šis rūpi svarbus,
Šūksniais, maldom jūs pagerbkit dievaitę dabar galingiausią.
140 Deive, tu būki sveika, Argu Inacho garsaus
Rūpinkis, būki sveika ir kuomet išvažiuosi, ir vėlei
Grįši savaisiais arkliais – saugok danajų⁴⁴ žemes.

Gauta: 2014-05-20

Priimta publikuoti: 2014-06-16

Autorės adresas:

Vilniaus universiteto
Klasikinės filologijos katedra
Universiteto g. 5, LT-01513 Vilnius
urte.may@gmail.com

⁴⁴ Arge gyvenusios seniausios graikų gentys. Homeras „Iliadoje“ ir „Odisejoje“ taip vadina visus graikus. Šiame himne danajais vadinami argiečiai.